

Att vara diakon i Svenska Missionskyrkan

Ett studium av Svenska Missionskyrkans konstitution

I förslaget till församlingsordning för församling i Svenska Missionskyrkan finns under rubriken ”Särskild tjänst” en uppräknning av uppgifter som ingår i en diakons arbete.

”Diakonens uppgift är att ha ett särskilt ansvar för församlingens diakonala arbete förmedla Guds ord, samt i bön och förbön bära församlingen, dess medlemmar och andra människor inför Gud medverka till att församlingens kallelse att vara tjänare i världen hålls levande, följa samhällsutvecklingen och vara lyhörd för människors behov medverka i församlingens undervisning och ansvara för omsorg och utveckling av medhjälpare i diakonin uppsöka och hålla personlig kontakt, särskilt med människor som är sjuka, ensamma eller som drabbats av livskriser och sorger samt ha själavårdande samtal dela ut nattvarden bland dem som har svårt att delta i gudstjänsten.”

Dessa arbetsuppgifter blir belysta av sammanhang i vilket de står uppräknade. Diakonens arbete finns i konstitutionen i ett sammanhang där kyrkans väsen och uppdrag är i fokus. Det är värt att betona eftersom diakonin är ett ofrånkomligt element i ecclesiologin (kyrkoläran) och en nödvändig funktion i Kristi kyrka (Brodd 240). Här följer några reflexioner över det som konstitutionen säger om diakonin och om diakonins roll i Svenska Missionskyrkan teologi och församlingssyn.

Diakoni och demokrati

”Det diakonala uppdraget innebär ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle. Guds församling har i varje tid en profetisk roll. Den har att gestalta en försonad gemenskap där varje människa kan få hjälp att se livet som en helhet och en gåva från Gud”. (ref.)

Detta påstående handlar om hur kyrkan genom diakonin förkroppsligas i det samhälle kyrkan är en del av. Ordet ”profetisk” är utmanande eftersom profetisk innebär ett kritiskt oppositionellt förhållningssätt till de samhällsstrukturer som också kyrkan är en del av. Som ett alternativ till profetisk diakoni kan ”förändrande” diakoni fungera. Om talet om en profetisk roll kombineras med vikten av aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle blir innebörden knappast konfrontation med rådande samhällsstrukturer. Snarare handlar det om en långsam förändring inifrån som kyrkan med sitt speciella koncept bidrar till. Om den profetiska diakonin leder tankarna till konfrontation så leder den förändrande diakonin tankarna till samarbete.¹ Kan kyrkan genom diakonin bidra till en ny samhällsstruktur och hur ser den ut?

Den samhällsstruktur som kyrkan kan bidra till består av en förändrad relation mellan centrum och periferi. Om allmänna välfärdsinstitutioner är centraliserade och monopoliserade där de icke styrande är passiva mottagare så är kyrkans grundidé den omvända. Bland de bibeltexter det refereras till i konstitutionen märks bland annat bergspredikans ord om den *centrala* roll de fattiga, hungriga och gråtande (de marginaliserade) har i Guds rike (Luk 6: 28-32). Svenska

¹ se Nordstokke, Kjell i ”The Ministry of the Deacon” sid 107 – 130

Missionskyrkans bekännelse till deltagande i det demokratiska samhället belyses av Jesu korrigerande ord ”så är det inte hos er” (Mark 10: 43). För att gestalta denna spänning solidariserar sig diakonen med samhällets vårdinstitutioner av olika slag genom att samarbeta med dem. Men diakonen kan också gestalta kyrkans grundsyn och därmed bidra till att nödvändiga och djupgående förändringar sker.

Allas tjänst

I församlingsordningen talas i avsnittet före uppräkningsavsnittet om ”allas tjänst”. Även ”Trons grund och innehåll” i Svenska Missionskyrkans konstitution gör det och det understryker att utgångspunkten för den särskilda tjänsten är hela församlingens tjänst.

Detta har Svenska Missionskyrkan bejakat genom att ställa sig bakom följande text i den s.k. Limarapporten (Dop, nattvard, ämbete):

”I en enda kropp förenar den helige Ande dem, som följer Jesus Kristus och sänder dem ut som vittnen i världen... Anden kallar människor till tro, helgar dem genom mångahanda gåvor, ger dem styrka att bära vittne om evangelium och kraft till tjänst... Såsom levande i denna gemenskap med Gud är alla kyrkans medlemmar kallade att bekänna sin tro och avlägga räkenskap för sitt hopp... i skiftande politiska, sociala och kulturella sammanhang... Den helige Ande skänker gemenskapen olikartade och varandra kompletterande gåvor... som förmedlar evangelium i ord och handling, helandets gåvor, bönens gåvor, gåvor att leda och lyda, gåvor av inspiration och vision.”²

Diakon och pastor.

I församlingsordningen uppräknas diakonernas arbetsuppgifter i samma avsnitt som pastorernas arbetsuppgifter. Men uppgifterna är inte desamma. Det finns en viktig poäng i detta och den klargör det väsentliga i diakonens tjänst.

Både diakon och pastor är ledare men med olika ansvarsområden. Att både pastorsuppdraget och diakonuppdraget är ledarskap möjliggörs genom att uppgifterna är olika. Skulle de inte vara olika är risken att den ena blev underordnad den andra.

Om diakoner gör samma uppgifter som pastorer, fast mindre ofta, så kan det bli så att utgångspunkten för diakonens uppdrag är pastorsämbetet. Då blir den diakonala tjänsten en skugga av den pastorala. Men diakonens uppgifter startar i diakonens kallelse och uppdrag, inte pastorns.

Församlingen kallar enligt församlingsordningen pastorer till att förkunna Guds ord, undervisa, döpa, leda nattvarden samt andra akter i församlingen som barnvälsignelse, vigsel, begravning. Dessa uppgifter hör alltså primärt inte till den diakonala tjänsten utan till den pastorala. Å andra sidan måste det sägas att vissa uppgifter som pastorer ofta har, primärt skall höras till diakonens uppdrag, nämligen att ansvara för församlingens diakonala arbete och medverka till att församlingens kallelse att vara tjänare i världen hålls levande.

² BEM, Ämbetet §§ 1-6

Diakonen har en självständig ledarskapsfunktion. Den går ut på att synliggöra att det materiella, kroppsliga livet i ljuset av Jesu Kristi verk förmedlar gudomlig närvaro. Det sociala arbete som diakonen primärt har ansvar för är med andra ord ett *sakramentalt handlande* som är något annat än och ändå i gemenskap med de sakramentala handlingar som pastorerna har ansvar för.³

Diakonens arbete uttrycker klarare än andras arbete att kyrkan är *sakrament för världen* (sacramentum mundi). Denna sakramentala aspekt av kristet socialt arbete gör diakonin till något annat än bara en variant av samhällets allmänna sociala insatser. Genom att diakonala handlingar är uttryck för kyrkans innersta väsen kan de på sitt unika sätt bidra till världens förändring.

Det som inte uttryckligen sägs i lokalförsamlingens ordning är att ett ganska stort administrativt ansvar vilar på diakonen men det ligger i sakens natur att detta arbete kräver stor kunskap om samhällets och kyrkans administration. Internationellt sett har nu mer och mer uppmärksammas att administration inte är något vid sidan om evangeliet utan något som i högsta grad uttrycker kyrkans innersta väsen, diakoni.

Det finns också många uppgifter som är gemensamma för pastorer och diakoner, t. ex i självvård och gudstjänst, vilket också märks i församlingsordningens uppräknings. Att "förmedla Guds ord... i bön och förbön bära... människor... medverka i undervisningen... dela ut nattvarden" är att gå in i ett diakonalt och pastoralt samarbete. Att diakonerna leder förbönen är i överensstämmelse med goda erfarenheter i kristen tradition. Att diakonen undervisar och har hand om ledarutveckling är inte minst viktigt för dem som kallas till diakoner med inriktning att arbeta bland barn och ungdomar. Även i begravnings och dopakter har diakonen en given plats.

Uppgifterna för diakoner och pastorer är olika men bådas uppgifter är, var och en på sitt sätt, uttryck för kyrkans liturgiska, betjänande och vittnande liv (leitourgia, diakonia, martyria). Både pastorer och diakoner har en liturgisk funktion. Kyrkans altare är inte bara nattvardsbordet utan kyrkans altare är också de fattiga i världen. Svenska Missionskyrkans kyrkoordning säger att det diakonala uppdraget har en särskild giltighet bland "människor som mer än andra erfar livets sårbarhet, de som är fattiga, de som är osynliga för omgivningen, utsätts för övermakt och våld eller ställs utanför samhällsgemenskapen". Kyrkans tjänande funktion har sina djupaste rötter hos Jesus själv och är därmed förpliktande för både pastorer och diakoner men på olika sätt. Kyrkans vittnesbörd om evangelium sker inte bara med muntlig utläggning av skriften utan det sker lika mycket med karitativa handlingar. Dessa handlingar är då inte illustrationer till det muntliga ordets vittnesbörd om evangelium utan de *är* vittnesbördet.

Svenska Missionskyrkan ger sitt stöd åt tanken på den liturgiska diakonin i följande text:

"Nattvardsgemenskapens solidaritet i Kristi kropp och de kristnas ansvariga omsorg om varandra och världen kommer till särskilt uttryck i liturgierna: i den ömsesidiga syndaförlåtelsen, i fridstecknet, i förbönen för alla, i ätandet och drickandet tillsammans, i att man för nattvardselementen till dem som är sjuka och i fängelse eller firar nattvard med dem... Som Gud i Kristus trätt in i människors situation, kommer nattvardsliturgin nära kvinnors och mäns konkreta och speciella situationer. I den gamla kyrkan gav diakoner genom sin tjänst på ett speciellt sätt

³ jfr Brodd 252

uttryck åt denna aspekt av nattvarden. En dylik tjänsts placering mellan bordet och de nödlidande utgör ett äkta vittnesbörd om Kristi frälsande verk i världen.”⁴

Diakoni och ordination

Det står också att diakoner och pastorer ordineras. Därmed är det inte en isolerad tjänst i en kyrka skild från andra kyrkor som diakonen går in i utan i en form som redan är ekumeniskt given..

Diakoni och eskatologi

En teologisk belysning av diakonibegreppet tar sin utgångspunkt i synen på kyrkan och världen. Diakoni är inte en praktisk förlängning av teologin utan det hör till dess väsen. Diakonin är en av kyrkans livsytringar. Den kan sedan kommunicera genom olika former, t.ex. socialt arbete, administration, förbön eller nattvard bland sjuka men diakoni är till sitt väsen kyrkans liv.

I den bibelteologiska inledningen ”Trons grund och innehåll” till Svenska Missionskyrkans konstitution utformas en teologi där kosmos skapelse, försoningen och den nya skapelsen är den grundläggande visionen. Diakonins teologi är inte en förminskning av detta stora perspektiv utan den är ett uttryck för den.

Diakonin relateras i synnerhet till de teologiska avsnitt i ”Trons grund och innehåll” som handlar om att människan och skapelsen upprättas. Att ”skapelsen hotas av ondska /och att/...alla föds in i en kluven värld” är bakgrunden till att ”Gud har försonat hela världen med sig” och att Kristus är ”den nya skapelsens förstfödde”. Därför säger trons grund också att kyrkan genom diakoni tjänar medmänniskorna och hela skapelsen.

Diakonin uttrycker därmed bäst det eskatologiska draget i kyrkans budskap genom att den föregriper den förvandling av världen som vi hoppas på. Historien kan visa att diakonin varit starkt när den eskatologiska visionen varit stark.

Åke Jonsson

⁴ BEM, Nattvarden § 21